

E · R · S · O

EESTI RIIKLIK SÜMFOONIAORKESTER

ERSO
PEASPONSOR

HOOAJA
SUURSPONSOR

NORDIC
CATERING

RADISSON COLLECTION
TALLINN

LIVIKO
— 1870—

NORDAID

Postimees
MEESKASPARTNER

PAKEND & PRINT
ERSO TRÜKIKERUS

ELTS JA RANDALU

KLAVER
KALLE RANDALU

ERSO

DIRIGENT
OLARI ELTS

10

NOVEMBER
ESTONIA KONTSERDISAAL
2023

TAKEMITSU
MOZART
HOSOKAWA

ELAV INSPIREERIV RIKASTAV

Eesti muusikat viivad üheskoos maailma ERSO ja fintech lute

ERSOga on võimalik koos kasvada.
Meid seob otsing ja inspiratsioon.
Nii ERSO kui ka lute püüdleavad alati
tiptaseme poole.

- TARMO SILD
lute juht ja kaasasutaja

E · R · · O

ELTS JA RANDALU

KALLE RANDALU klaver
Eesti Riiklik Sümfooniaorkester
Orkestri kontsertmeister Mikk Murdvee
Dirigent OLARI ELTS

kell 19 – sümfooniakontsert

KALLE RANDALU klaver

Eesti Riiklik Sümfooniaorkester

Orkestri kontsertmeister Mikk Murdvee

Dirigent OLARI ELTS

Tōru Takemitsu (1930—1996)

„Tree Line“ (1988) ~13'

Wolfgang Amadeus Mozart (1756—1791)

Klaverikontsert nr 23 A-duur, KV 488 (1786) ~25'

Allegro

Adagio

Allegro assai

vaheaeg

Toshio Hosokawa (1955)

„Lotus under the Moonlight“ (*Hommage à Mozart*, 2006) ~22'

Wolfgang Amadeus Mozart

Sümfoonia nr 39 Es-duur, KV 543 (1788) ~30'

Adagio; Allegro

Andante con moto

Menuetto e Trio

Allegro

Kontserdist teevad otseülekande Klassikaraadio ja ERSO TV (erso.tv),
salvestised on ka järelkuulatavad ja –vaadatavad.

Tōru Takemitsu (1930—1996)

„Tree Line“ (1988)

Aastal 1930 Tokios sündinud Tōru Takemitsu on jaapani nimekamaid heliloojaid. Omandamata tavapärasest muusikaõpetust, otsustas ta 16-aastaselt ometi saada heliloojaks. Lääne muusikaga puutus ta sõjajärgsetel aastatel kokku peamiselt raadio kaudu, kuulates kõike — alates džässist ja lõpetades Ameerika kaasaegsete heliloojate ning Claude Debussy ja Arnold Schönbergi teostega. Ehkki heliloojana autodidakt, otsis ta kontakte silmapaistvate õpetajatega. Üks neist oli 1950. aastate lõpus Juilliardis John Cage'i juures õppinud Toshi Ichiyanaagi. Viimase õhutusel uuris ta Olivier Messiaeni, Luigi Nono ja Karlheinz Stockhauseni teoseid. Peagi tutvus ta jaapani tuntuima režissööri Akira Kurosawaga, kelle filmidele ta muusikat komponeeris. Suurt huvi tundis Takemitsu jaapani kaasaegse maalikunsti, teatri ja kirjanduse vastu. Koos teiste kunstialade esindajatega asutas ta mitmete jaapani noorte muusikute osalusel rühmituse „Experimental Workshop“, mille avangardne multimeediategevus tekitas hulgaliselt diskussioone.

Takemitsu varastes teostes võib kuulda Uus-Viini koolkonna heliloojate ja serialistide mõjutusi, hilisperioodi kompositsioonid peegeldavad tema huvi prantsuse impressionismi, eriti Debussy vastu. 1960. aastate alguses ilmusid temaloomingusse jaapani traditsioonilise muusika elemendid ja instrumendid, kui tuua siinkohal esile kaht tuntumat orkestriteost: „Sügis“ („Autumn“, 1967) soleeriva bambusflöödi *shakuhachi*ga ja „Novembrisammud“ („November Steps“, 1973) lautolaadse instrumendi *biwa*ga.

Takemitsu on öelnud:

„Soovin järgida nii jaapani traditsioone kui ka lääne muusika innovatsioone ning mõlema muusikastiili samaaegne kasutamine on kujunenud mu komponeerimise lähtepunktiks. See on vastuolu, mida ma lahendada ei taha — vastupidi, tahan, et need kaks stiili konkureeriksid.“

Tema orkestrimuusika kõrval on tähtsal kohal teosed väga erinevatele kammerkoosseisudele. Ta on komponerinud muusikat ligi sajale filmile, teinud elektronmuusikat ja biitlite laulude arranžeringuid. Ta õpetas kompositsiooni Yale'i ülikoolis ning külalisprofessorina veel mitmetes USA, Kanada ja Austraalia ülikoolides. Ta on pärjatud paljude rahvusvaheliste kultuuripreemiatega.

Takemitsu muusikas tõuseb esile looduse ja Jaapani aedadega seotud temaatika, mis paelub teda ka kaasmaalaste kunstis ja kirjanduses. Ta püüab vahendada looduselamusi muusikaliste metafooride kaudu. Olgu siinkohal mainitud näiteks sellised teosed nagu „Linnuparv laskub viisnurksesse aeda“ („A Flock Descends into the Pentagonal Garden“, 1977), „Lained“ („Waves“, 1975), „Vihmapuu“ („Rain Tree“, 1981), „Ja siis ma teadsin, et see oli tuul“ („And Then I Knew 'Twas Wind“, 1992). John Cage on öelnud: „Kujutan hästi ette Tōru Takemitsut rändamas läbi Jaapani, et kogeda puudes vihisevat tuult ja naasta linna kingitusega. See kingitus seisneb looduse muutmises kunstiks.“ Paljud tema kompositsioonid järgisid Jaapani aiakunsti tasakaalustatud, rangeid kujunduselemente.

Ka teos „Puuderida“ („Tree Line“, 1988) peegeldab looduselamusi. Korduvalt algusse naasev meloodiajoonis järgib lopsakate akaatsiapuude rida, mis ääristab laugjalt laskuvat rada villa lähedal mägedes, kus Takemitsu töötas. Väsinud komponeerimisest, mediteeris ta sageli nende all kõndides. Helilooja sõnul on see teos asutusavaldus neile graatsilistele, vankumatutele puudele. Helides peegelduvad puudelt langevad valguse- ja varjudemängud ja eksootiliste lindude hääliksused. Muusika pakub peenelt koloreeritud kõlavärve, nõtkelt kõrgustesse püüdlevaid meloodialine, rahustavas rütmis kulgevaid harmooniad, mis loovad seoseid Debussy helikeelega. Selle helimaali tämbriterikkuse teenistuses on eriline orkester, mille koosseisus on flööt, altflööt, klarnet, bassklarnet, fagott, kontrafagott, harf, tšelesta, klaver, vibrafon, krotaalid (antiiktaldrikud), kellamäng (*campanelli*), timpanid ja väike keelpillirühm.

ERSO esituses kõlab Takemitsu „Tree Line“ esimest korda.

Wolfgang Amadeus Mozart (1756—1791)
Klaverikontsert nr 23 A-duur, KV 488 (1786)

Aastad 1784—1786 olid Mozarti elus kõige õnnelikumad. Üksteise järel toimusid tulutoovad akadeemiad, esinemiste ja klaveritundide kõrval täitis tema päevi kirev seltskonnaelu ning ta lasi end kaasa haarata kirest keegli-, piljardi- ja hasartmängude vastu. Ent nagu ta ühes kirjas isale tunnistas, jäänud loominguks vähe aega. Ometi valmis just neil aastail üle saja teose, sh kaksteist klaverikontserti (nr 14—25), mis kuuluvad selle žanri kaunimate ja kaalukamate hulka ning on võrdväärased tema suurte sümfooniatega. Nende hulgas on ka kontsert nr 23 A-duur KV 488, mis valmis 2. märtsil 1786. aastal. Koos kõigest kolm nädalat hiljem lõpetatud kontserdiga nr 24 c-moll KV 491 oli see mõeldud ettekandeks paastuajale planeeritud tulukontsertidel. Mõlemad kontserdid sündisid paralleelselt käsiloleva ooperiga „Figaro pulm“. C-moll kontserdi esiettekanne toimus Viini Õukonnateatris 7. aprillil 1786, soleeris autor. See oli Mozarti viimane suurejooneline etteaste pianistina Viinis. Kolm nädalat hiljem, 1. mail jõudis samas teatris esmakordselt lavale „Figaro pulm“.

Meenutagem, et kontsert nr 20 d-moll, KV 466 oli valminud 10. veebruaril 1785 ja kõlas päev hiljem autori soleerimisel populaarses Viini kasiinos Zur Mehlgrube. 12. veebruaril musitseeris Mozart oma Püha Stefani katedraali lähedal asuvas uhkes üürikorteris koos auväärsete külalistega, kelle hulgas oli ka Joseph Haydn. Mängiti võõrustaja hiljuti valminud kvartette. Leopold

Mozart, kes mõlemale sündmusele kaasa elas, kirjutas tütar Maria Annale mõni päev hiljem, et d-moll klaverikontserdi ettekanne oli olnud suurejooneline. Veelgi olulisem oli Haydni hinnang tema pojale: „Ma ütlen Teile Jumala palge ees kui aus mees — Teie poeg on suurim komponist, keda isiklikult või nime järgi tunnen: tal on maitset ja lisaks on tal suurimad teadmised kompositsioonist.“

A-duur kontserdi esiettekanne kuupäev ja koht pole teada, puuduvad ka andmed Mozarti enese osalusel toimunud esituste kohta. Tema kirjadest selgub, et ta saatis veel koos mitmegi teosega ka A-duur kontserdi noodimaterjali Donaueschingeni vürtsile Joseph Maria von Fürstenbergile, kes oli võimekas pianist ning Mozartite perekonnasõber juba Salzburgi aegadest. Ühest talle läkitatud kirjast saame teada, et just mõned ajaliselt lähestikku loodud klaverikontserdid D-duur KV 451, F-duur KV 459 ja A-duur KV 488 olid Mozartile enesele väga olulised ning et ta kirjutas need esitamiseks „endale või väikesele armastajate ja asjatundjate ringile“.

Kontsert A-duur, KV 488 ühendab endas meloodiarikkuse, pianistliku virtuoossuse ning meisterliku töötlustehnika. Teosele annavad kammerlikuma orkestrikõla puupillid: üks flööt, oboede asemel kaks klarinetit, kaks fagotti ja kaks metsasarve. Koosseisust puuduvad muidu tollases orkestrikoosseisus tavapärasel timpanid ja trompetid. Esimese osa (*Allegro*) säravale karakterile vastandub melanhoolses fis-moll helistikus ja *siciliana*-karakteris voogav teine osa (*Adagio*). Sügavalt hinge puudutav muusika, millesse lisab soojust Mozarti meelispiil klarnet — see on üks intiimsemaid hetki Mozarti muusikas. Rõõmuküllane rondo (*Allegro assai*), viib kuulaja kiirelt vahelduvate karakterite ja üllatavate harmooniliste kaldumistega *opera buffa* maailma.

ERSO esituses on Mozarti 23. klaverikontsert kõlanud aastatel 1971 (solist Ada Kuuseoks, dirigent Kenneth Klein), 1975 (solist Mihhail Voskressenski, dirigent Roman Matsov), 1976 (solist Anna Klas, dirigent Eri Klas), 1981 (solist Igor Žukov, dirigent František Jilek), 1985 (solist Kalle Randalu, dirigent Peeter Lilje), 1991 (solist Lauri Väinmaa, dirigent Arvo Volmer), 1994 (solist Roland Pöntinen, dirigent Andres Loguin), 2006 (solist Kalle Randalu, dirigent Nikolai Aleksejev), 2017 (solist Kalle Randalu, dirigent Neeme Järvi) ja 2023 (solist Sten Heinoja, dirigent Jun Märkl).

Toshio Hosokawa (1955)

„Lotus under the Moonlight“ (*Hommage à Mozart*, 2006)

Nüüdisaja nimekaim jaapani helilooja Toshio Hosokawa sündis 1955. aastal Hiroshimas. Klaveri- ja kompositsiooniõpingute järel Tokyos asus ta 1976. aastal õppima kompositsiooni Berliini Kunstide ülikoolis Korea päritolu helilooja Isang Yuni juures. Aastatel 1983—1986 täiendas ta end Klaus Huberi juhendamisel Freiburgi Muusikakõrgkoolis. 1980. aastal osales ta esmakordselt Darmstadt'i uue muusika suvekursustel. Aastast 1990 oli ta kursuste regulaarne külalisjuhendaja ning aastast 2004 ka Tokyo Muusikakolledži alaline külalisprofessor. Hosokawa on tegutsenud paljude kaasaegse muusika festivalide kunstilise juhina nii Euroopas kui ka Jaapanis ning resideeriva heliloojana mitmete orkestrite juures.

Hosokawa loominguga hulgas on orkestriteoseid, soolokontserte, kammermuusikat ja filmimuusikat ning teoseid jaapani traditsiooniliste instrumentidega. Tema kompositsioonides võib tunda mõjutusi lääne muusikast — Franz Schubertist Anton Webernini. Olulisel kohal on teosed, milles kajastuvad Jaapani ajaloo traagilised sündmused, näiteks oratoorium „Hääletu hääl Hiroshimas“ („Voiceless Voice in Hiroshima“, 1989/2001) ja ooper „Vaikne meri“ („Stilles Meer“, 2016), mis on pühendatud 2014. aasta tsunami ohvritele. Ooper valmis Hamburgi Riigiooperi tellimusel ja selle esiettekanne toimus 2016. aastal nimeka jaapani dirigendi Kent Nagano juhatusel.

Hosokawa muusika on seotud zen–budismi filosoofia ja loodustõlgendusega. Tema teostes tõuseb esile looduse ja eriti lilledega seotud temaatika. Metsasarvekontsert „Õitsemise hetk“ („Moment of Blossoming“, 2011) kujutab soolopilli lootosõiena ja orkestrit kosmosena.

Õitseva lootose teema jätkub ka klaverikontserdis „Lootos kuuvalgel“ („Lotus under the Moonlight“). See valmis Hamburgis teguseva Põhja–Saksa Sümfooniaorkestri (NDR) tellimisel Mozarti 250. juubeliaastaks. Teose saamisloost on helilooja kirjutanud järgmiselt:

„Mozarti muusika ja tema A–duur klaverikontsert KV 488 on olnud mu lemmikud juba poisikesest peale. Muusika, millesse on integreeritud suur väärikus ja rafineeritus, ka sellesse kätketud kurbus ja lohutus. See on muusikamaailm, mida meie, jaapanlased, polnud varem tundnud. Umbes viimase 130 aasta jooksul oleme aktsepteerinud lääne muusikat erinevates vormides ja püüdnud sealt õppida. [---] Teose lähteallikaks valisin tema [Mozarti] klaverikontserdi nr 23 A–duur. Enese kontserti komponeerides kujutasin ette stseeni, mis oli umbes järgmine: vees õide tärkav lootoslill kümbleb unenäolises kuuvalguses. Alles teose lõpus kõlav tsitaat Mozarti kontserdi *Adagio*–osast väljendab igatsust Mozarti muusika järele [---] See mõttekujutelm väljendab minu imetlust nii Mozarti kui ka lääne muusika vastu. [---]

Järgmised paar aastat kavatsen jätkata tööde kirjutamist teemal „lilled“. Minu huvil lilled vastu on mitu põhjust: mu vanaisa oli ikebana meister ning üks minu lemmikutest, traditsioonilise Jaapani nõ–teatri üks loojaid Zeami kasutas oma lavastuses lootoslille kujundit kui mitmete sümbolite kandjat. Jaapani luules on „lill“ kõige olulisem teema. Ka on lootos budistliku maailma kõige hinnatum lill. Enamik Buddha kujutisi näitab teda lootoseõiel seismas. Lootose õitsemine tähistab meelte avanemist. Lootose pung meenutab inimese käte kaju, kui need on palves kokku surutud.“

Hosokawa teoses sümboliseerib lootoseõit klaver, vett ja loodust orkester. Keskse helina korduv noot *cis* kujutab vibratsiooni veepinnal, madalaim helideregister pimedust tiigi põhjas, kõrgustusse tõusvad helid viitavad piiritule taevale. Teoses kuuleb kaudseid peegeldusi Raveli ja Messiaeni muusikast ning Bartók teoste ööatmosfäärist.

Unenäoline, ažuurse ja ajuti dramaatiliseks paisuvade helidega *cadenza*–lõik on kogu teose emotsionaalne kvintessents. Teos on pühendatud jaapani

pianistile Momo Kodamale, kes soleeris 2006. aastal toimunud esiettekandel Hamburgis. Dirigeeris Jun Märkl.

ERSO esituses kõlab Hosokawa „Lotus under the Moonlight“ esimest korda.

Wolfgang Amadeus Mozart

Sümfoonia nr 39 Es-duur, KV 543 (1788)

Mis ajendas Mozartit 1788. aasta suvel kõigest kuue nädala jooksul kirjutama oma kolm viimast sümfooniat kindla tellimustööta või sponsorita, on tema biograafiates sageli esilekerkiv küsimus. Need sündisid vaid kahel 1788. aasta suvekuul. Kolm nii täiuslikku, karakterilt täiesti erinevat meistriteost nõnda lühikese ajaga! Siinkohal meenub Mozarti mõte ühest kirjast isale, kus oli juttu tema suurest, antiigiainelisest ooperist „Idomeneo“ (1780): „Kõik on juba komponeeritud, aga kirja pandud veel mitte.“

Es-duur sümfoonia on klassikaliselt tasakaalustatud, peaaegu rõõmsameelne, g-moll sümfoonia traagilise alatooniga ning C-duur, võitluslik „Jupiter“-sümfoonia on kahe muusikalise stiili – barokkpolüfoonia ja klassikalise sonaadivormi meisterlik süntees.

Pärast helilooja surma levis romantiline käsitlus, et ta oli kirjutanud need sümfooniad lootusetus materiaalses olukorras ainult iseendale või „igaviku jaoks“, nagu leidis üks tema biograafe, kuulsa füüsiku vend Alfred Einstein. Mozart oli tollal tõsisel kriisis, mille põhjuseks polnud üksnes rahalised mured, vaid halvenev tervis ja süvenev depressioon. Hilisemad Mozarti-uurijad on oletanud, et teosed olid mõeldud kontserdisarja jaoks, mis publikuhvi puudumise tõttu ära jäi või kavandatud Inglismaa reisi jaoks, mis ei teostunud. Tänapäev ei ole õnnestunud tõestada, millal ja kus mõned neist kolmest sümfoonias Mozartit eluajal mängiti. Mitmeid oletusi siiski on. Igal juhul ei andnud ta alates 1788. aastast enam avalikke kontserte Viinis.

Mozarti enese 1784. aastal alustatud kataloogile „Kõigi minu teoste loetelu“ („Verzeichnis aller meiner Werke“) toetudes valmis Es-duur sümfoonia 26. juunil 1788, pärast nelja-viiepäevast tööd. Mozartil õnnestub selles teoses kombineerida väga erinevaid meeleolusid ja muusikalisi karaktereid. Esimese osa timpanite ja trompetite ning kriipivalt dissoneerivate harmooniatega kujundatud majesteetlikule sissejuhatusele (*Adagio*) järgneb laulva, graatsilise teemaga algav põhiosa (*Allegro*), millesse sekkuvad ka sissejuhatuse jõulised kujundid. Kammerlikult kujundatud, rahvalikult lihtsa meloodiaga teine osa (*Andante con moto*) sisaldab ka dramaatilisi tundepehanguid.

Helilooja suur austaja Ernst Theodor Hoffmann kirjutas:

„Mozart juhib meid sügavasse vaimudemaailma. Hirm ümbritseb meid, kuid kannatusteta – see on pigem lõpmatuse aimdus. Armastus ja vaashoitud valu kõlavad õilsates helides, vaimudemaailma öö kerkib purpurseis varjundeis ja sõnulseletamatu igatsusega järgneme kujudele, kes meid sõbralikult oma ridadesse haaravad, lennates igaveses tantsus läbi pilvesfääride.“

Menuett (*Allegretto*) mõjub oma rohmaka karakteriga lausa talupoeglikult. Idüllilises, ländlerilaadses trio-osas kõlab kaunilt klarinetisoolo. Lõpuosa (*Allegro*) meenutab Joseph Haydnit. Kõige uuenduslikumad on selle teose äärmiste osade töötluselõigud täis tonaalset püsimatust, tormakaid kaldumisi erinevaise helistikesse. Alfred Einstein kirjutas: „Need arengud on kukkumised hinge kuristikku, mida sümboliseerib moduleeriv uljus. Kaasaegsetele paistis see rööbastelt mahasõiduna, kust tagasitee võis uuesti leida ainult Mozart ise.“

ERSO on Mozarti 39. sümfooniat esitanud kuuel korral. Viimati kõlas see 2006. aastal Nikolai Aleksejevi juhatusel.

Maia Lilje

Kalle Randalu. © Kaupo Kikkas.

KALLE RANDALU õppis Tallinna Muusikakeskkoolis Tiina Kuriku, Tallinna konservatooriumis prof Bruno Luki ning Moskva konservatooriumis prof Lev Vlassenko klaveriklassis. Läbi aegade ühe eredaima interpretatsiooniiliga eesti pianisti lennukale karjäärile andsid 1980. aastate esimesel poolel hoo sisse saavutused mainekatel rahvusvahelistel konkurssidel: laureaaditiitel Schumanni konkursil Zwickaus (1981), IV koht Tšaikovski konkursil Moskvast (1982), mis on läbi aegade suurim saavutus eesti interpreedilt sellel muusikamaailma tippkonkursil, ning kulminatsiooniks esikoht ARD-konkursil Münchenis (1985).

Enam kui kolmkümmend aastat on Kalle Randalu teiseks kodumaaks olnud Saksamaa. Aastail 1994–1997 oli ta Freiburgi muusikaülikooli professor ning alates 1997. aastast on ta Karlsruhe muusikaülikooli professor.

Kalle Randalu on esinenud enamikus Euroopa riikides, Ameerika Ühendriikides, Kanadas, Jaapanis, Austraalias, Brasiilias ja Venemaal ning andnud kontserte sellistes muusikakeskustes nagu Viini ja Berliini kontserdimaja, Müncheni Herkulesaal, Moskva konservatooriumi suur saal, Peterburi Filharmoonia suur ja väike saal, Baden–Badeni Festspielhaus, Hamburgi Musikhalle, Helsingi Finlandia–talo, Salzburgi Festspielhaus, Mannheimi Rosengarten.

Kalle Randalu on musitseerinud paljude maailmas tuntud orkestrite, sh Baieri Raadio sümfooniaorkestri, BBC sümfooniaorkestri, Baieri Riigiooperi orkestri, Peterburi, Moskva ja Hamburgi filharmoonikut, Berliini sümfooniaorkestri, Mannheimi Ooperiteatri orkestri, Soome Raadio sümfooniaorkestri, Württembergi, Bratislava, Peterburi, Keski-Pohjanmaa ja Berliini kammerorkestrite ning kõigi olulisimate Eesti orkestrite ees. Dirigentidest on ta teinud koostööd Wolfgang Sawallischi, Mariss Jansonsi, Natan Rahlini, Maksim Šostakoviči, Leif Segerstami, Osmo Vänskä, Juha Kangase, Jörg Faerberi, Jac van Steeni, Kazushi Ono, Vladimir Fedossejevi, Neeme Järvi, Peeter Lilje, Paavo Järvi, Arvo Volmeri, Jüri Alperten, Eri Klasi, Olari Eltsi, Risto Joosti ja teistega.

Kalle Randalu repertuaaris on üle 50 klaverikontserdi. Tänu tihedatele sidemetele kaasaegsete eesti heliloojatega on Randalu olnud paljude nende teoste esmaettekandja. Väga olulisel kohal on tema jaoks soolokontserdid ning musitseerimine erinevates kammerkoosseisudes. Tihe koostöö seob teda muusikainstituutsiooniga Villa Musica, mis ühendab juhtivaid muusikuid kogu Saksamaal. Kalle Randalu on salvestanud muusikat enam kui 13 LP ja ligi poolesaja CD jaoks.

Oluline tahk Kalle Randalu tegevuses on pedagoogitöö. Meistrikursusi on ta andnud Soomes, Austraalias, Ameerika Ühendriikides, Saksamaal, Eestis jm.

1987. aastal omistati Kalle Randalule ENSV rahvakunstniku tiitel ja 1999. aastal Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia audoktori nimetus. 2001. aastal tunnustati teda Valgetähe IV klassi teenetemärgiga, 2006. ja 2016. aastal Eesti Kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali aastapreemiaga.

Olari Elts. © Kaupo Kikkas.

OLARI ELTS on avara rahvusvahelise haardega dirigent, kelle kirg koostada ja juhatada väga omanäolisi ja põnevaid kontserdikavasid on toonud talle tunnustuse üle maailma. Alates hooajast 2020/2021 on Olari Elts Eesti Riikliku Sümfooniaorkestri peadirigent ja kunstiline juht. Aastail 2018–2022 oli ta ka Kymi Sinfonietta kunstiline nõustaja.

Olari Eltsi lavapartneriteks on Leipzigi Gewandhaus-orkester, Soome Raadio Sümfooniaorkester, Taani Rahvusorkester, Rotterdami Filharmoonikud, Hollandi Raadio Sümfooniaorkester, BBC Sümfooniaorkester, Birminghami Linnaorkester, Dublini RTÉ Orkester, Prantsuse Raadio Sümfooniaorkester, Prantsuse ja Lyoni rahvusorkestrid, Budapesti Festivaliorkester, Québeci Sümfooniaorkester, Yomiuri-Nipponi Sümfooniaorkester, Souli Filharmooniaorkester, Melbourne'i Sümfooniaorkester jt. Elts on koostööd teinud selliste solistidega nagu Gautier ja Renaud Capuçon, Brett Dean, Isabelle Faust, Alban Gerhardt, Martin Grubinger, Martin Helmchen, Stephen Hough, Lucas ja Arthur Jussen, Kari Kriikku, Karita Mattila, Alexander Melnikov, Daniel Lozakovich, Baiba Skride, Simon Trpčeski ja Antoine Tamestit.

Hooajal 2023/2024 juhatab Elts BBC Sümfooniaorkestrit Poola tuuril, astudes teist korda üles Eufonie Festivalil. Veel naaseb ta sel hooajal Birminghami Linna Sümfooniaorkestri, Tampere Filharmooniaorkestri ja Poola Balti Filharmooniaorkestri juurde Gdańskis, kus temaga liitub pianist Jean-Efflam Bavouzet. Lisaks ootavad teda ees etteasted Praha

Raadio Sümfooniaorkestri, València Orkestri, Aalborgi ja Wuppertali sümfooniaorkestrite ning Presidendi Sümfooniaorkestriga Ankaras. Pärast hiljutisi edukaid rahvusvahelisi turneesid Eesti Riikliku Sümfooniaorkestriga Ühendkuningriigis, Saksamaal ja Prantsusmaal tähistab selle hooaja avakontsert Tallinnas Eltsi lepingu pikendamist orkestri peadirigendi ja kunstilise juhina veel viieks aastaks.

Eriline koht Olari Eltsi repertuaaris on Erkki–Sven Tüüri ja Heino Elleri muusikal. 2013. aastal alguse saanud Elleri muusika esitamine ja salvestamine koos ERSOga on leidnud väljundi kahel Soome plaadifirma Ondine märgi all ilmunud CD-l (2018 ja 2019), millest värskeim pälvis aasta klassikaalbumi tiitli Eesti muusikaauhindade (2020) jagamisel ning seniste Elleri muusika salvestiste eest said ERSO ja Olari Elts 2020. aastal kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali aastapreemia. Aasta varem võitis sama tiitli Eltsi dirigeerimisel salvestatud Erkki–Sven Tüüri autoriplaat, millel „Illuminatio“, „Whistles and Whispers from Uluru“ ja kaheksas sümfoonia kõlavad violasolist Lawrence Poweri, plokklöödisolist Genevieve Lacey ja Tapiola Sinfonietta esituses (Ondine, 2018). Eltsi varasem diskograafia koostöös Ondinega sisaldab Tüüri teoste salvestisi Tapiola Sinfonietta ja Lawrence Poweriga, viiendat sümfooniat elektrikitarrile, orkestrile ja bigbändile ning akordionikontserti „Prophecy“, samuti kriitikutelt kõrgeid hinnanguid pälvinud Detlevi ja Berio kirjutatud Brahmsi muusika seadeid, mis salvestatud koos Helsingi Linnaorkestri, bariton Michael Nagy ja klarnetist Kari Kriikkuga. Lisaks on ta salvestanud Borgströmi ja Šostakoviči viiulikontserdid Eldbjørg Hemsingi ja Viini Sümfoonikutega BISile ning Poul Rudersi viienda sümfoonia Taani Rahvusorkestriga Bridge Recordsile. ERSOga on Olari Elts lisaks Elleri plaatidele salvestanud ka Tüüri marimba-kontserdi „Ardor“ (solist Pedro Carneiro, ECM, 2007 – Tüüri autoriplaat). Eltsi hiljutisim projekt on uus plaat, kus koos Oslo Filharmooniaorkestriga esitatakse auhinnatud Norra helilooja Øyvind Torvundi töid.

Ooperidirigendina on Olari Elts juhatanud Tšaikovski „Jevgeni Oneginit“, Mozarti „Don Giovanni“, „Idomeneod“ jm. Ta on publiku ette toonud mitmed žanriülesed projektid, sh koostöös Teater NO99-ga valminud Mendelssohni–Shakespeare'i projekti, mis jõudis ka Berliini Konzerthausi lavale, ning Porto Casa da Música Sümfooniaorkestriga Bernstein 100. sünniaastapäeva puhul *live*-muusikaga ette kantud Elia Kazani filmi „On the Waterfront“.

Aastail 2007–2020 oli Olari Elts ERSO, 2011–2014 Helsingi Linnaorkestri ning 2007–2010 Šoti Kammerorkestri peaküladirigent. 2006–2012 oli ta Bretagne'i Orkestri kunstiline nõustaja ja 2001–2006 Läti Rahvusliku Sümfooniaorkestri peadirigent, 1993. aastal asutas ta NYSD Ensemble'i. 2017. aastal pälvis ta säravate ja kaalukate ülesastumiste eest nii kodu- kui välismaistel lavadel ning eesti heliloomingu edendamise eest Eesti Kultuurkapitali aastapreemia.

EESTI RIIKLIK SÜMFOONIAORKESTER (ERSO) on elav ja mitmekülgne orkester, kes püüdleb alati tipptaseme poole. Eesti vanimal ja mainekaimal regulaarselt tegutseval sümfooniaorkestril täitub sel hooajal 97. tegevusaasta. ERSO ajalugu ulatub aastasse 1926 ning sarnaselt paljude omataolistega maailmas on see seotud rahvusliku ringhäälingu sünni ja arenguga. Alates hooajast 2020/2021 on enam kui 100-liikmelise orkestri peadirigent ja kunstiline juht Olari Elts. Neeme Järvi jätkab koostööd ERSOga eluaegse aupeadirigendina, orkestri kunstiline nõustaja on Paavo Järvi, varasemad peadirigendid on olnud Olav Roots, Paul Karp, Roman Matsov, Neeme Järvi, Peeter Lilje, Leo Krämer, Arvo Volmer, Nikolai Aleksejev ja taas Neeme Järvi. ERSO on käinud arvukatel turneedel ning osalenud mainekatel rahvusvahelistel muusikafestivalidel. Möödunud hooajal esineti Olari Eltsi juhatusel Nürnbergis, Münchenis ja Pariisis. Samuti toimus orkestri esimene kontserdireis Suurbritanniasse, kus kahe nädala jooksul anti 11 kontserti. 2021. aasta novembri lõpus osalesid ERSO ja Elts Poolas rahvusvahelisel Kesk- ja Ida-Euroopa muusikafestivalil „Eufonie“. 2019. aastal avasid ERSO ja Neeme Järvi Prantsuse Raadio maineka Montpellier’ muusikafestivali ning orkester käis Kesk-Euroopa turneel, kus Neeme Järvi juhatusel esineti Viini Musikvereini kuldses saalis, Linzi Brucknerhausi suures saalis, Praha Rudolfinumi Dvořáki saalis ja Bregenzi Bodensee saalis ning Mihhail Gertsji juhatusel Saksamaal Erlangenis ja Viersenis. Veel on esinetud sellistel maailmalavadel nagu Berliini Konzerthaus, New Yorgi Avery Fisher Hall (praeguse nimetusega David Geffen Hall), Peterburi filharmoonia suur saal ja Maria Teatri kontserdisaal, Kölni filharmoonia, Helsingi Musiikkitalo, Stockholmi Berwaldhallen jt.

ERSO plaadistuste kõrget kvaliteeti on esile tõstetud mainekates klassikalise muusika ajakirjades ning sellega on kaasnenud mitmed tunnustused, millest olulisim on Eesti esimene Grammy (2004, dirigent Paavo Järvi), värskemad aga aasta klassikaalbumi tiitel 2020. aastal Eesti muusikaauhindade jagamisel Elleri sümfooniliste poemide teise plaadi eest (dirigent Olari Elts) ning kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali aastapreemia ERSO-le ja Olari Eltsile seniste Elleri muusika salvestiste eest. Suurepärane koostöö on ERSO-l selliste mainekate plaadifirmadega nagu Chandos, BIS, Onyx, samuti Ondine, ERP jt.

Lisaks kohalikele raadio- ja telekanalitele on ERSO kontserte üle kandnud Mezzo ja medici.tv ning EBU vahendusel on need jõudnud paljudesse Euroopa raadiojaamadesse. 2020. aastal alustas tegevust ERSO TV (erso.tv), kus saab vaadata kõiki orkestri live-kontserte ning juba toimunud esinemisi.

EESTI RIIKLIK SÜMFOONIAORKESTER

Peadirigent ja kunstiline juht Olari Elts

Eluaegne aupeadirigent Neeme Järvi, **kunstiline nõustaja** Paavo Järvi

Koosseis 10. novembril 2023:

I VIIUL

Mikk Murdvee
Marge Uus
Kristiina Aimla
Elisabeth Härmand
Kätlin Ivask
Astrid Muhel
Merje Roomere
Kaiu Talve
Tarmo Truuväärt
Fred Heinoja

II VIIUL

Kaido Välja
Kristol Kiik
Triin Krigul
Miina Laanesaar
Mari-Katrina Suss
Marlis Timpmann
Annelize Vlasenko
Rebekka Siimer

VIOOLA

Rain Vilu
Helena Altmanis
Mall Help
Kaja Kiho
Martti Mägi
Johanna Vahermägi

TŠELLO

Mära Botmane
Riina Erin
Andres Alexander
Metspalu
Katrin Oja
Marge Uus

KONTRABASS

Mati Lukk
Imre Eenma
Madis Jürgens
Xiaonan Nie

FLÖÖT

Mihkel Peäske

OBOE

Aleksander Hännikäinen

KLARNET

José Carlos Domínguez
Almela
Meelis Vind

FAGOTT

Jakob Peäske
Kristjan Kungla

METSASARV

Mattias Vihmann
Artur Reinpöld

TROMPET

Erki Möller
Mart Kivi

TROMBOON

Andres Kontus

TIMPANID

Kentaro Yano

LÖÖKPILLID

Kaspar Eisel
Vambola Krigul

HARF

Sara D'Amico

KLAVER

Kärt Ruubel

SA ERSO juhatusel liige

Kristjan Hallik

Produtsent

Daily Trippel

Orkestri mäenedžer

Marko Metsaru

Partnersuhete ja müügijuht

Signe Vaiknemets

Maine- ja kommunikatsioonijuht

Kärt Ruubel

Toimetaja

Anita Maasalu

Noodikoguhoidja

Mariell Aren

Disainer

Norman Orro

Personalijuht

Piret Veensalu

Pillilao juhataja

Egert Leinsaar

Lavameistrid

Jüri Korjus
Heiki Zvorovski

RÉMY MARTIN

XO

THE OPULENCE OF
AN EXTRA-OLD COGNAC

Tähelepanu! Tegemist on alkoholiga.
Alkohol võib kahjustada teie tervist.

KUTSUME KUULAMA

LÄÄNEMERE ROBOT. Lastekontsert

R, 17. NOVEMBER KELL 10, KELL 12 JA KELL 18, ESTONIA KONTSERDISAAL
Koguperekontsert meie ühisest merest.
KLAS BACKMAN video, ERSO, dirigent ALEKSANDR BRAŽNIK

BRABBINS JA LLEWELLYN. Neli viimast laulu

N, 23. NOVEMBER KELL 13 (SÜMFOONILINE LÕUNA), ESTONIA KONTSERDISAAL
R, 24. NOVEMBER KELL 19, ESTONIA KONTSERDISAAL
Jean Sibelius. Sümfooniline poeem „Tapiola“, op. 112
Richard Strauss. „Neli viimast laulu“
Ralph Vaughan Williams. Sümfoonia nr 5 D-duur
ELIZABETH LLEWELLYN sopran, ERSO, dirigent MARTYN BRABBINS

Beethoveni viies

R, 1. DETSEMBER KELL 19, ESTONIA KONTSERDISAAL
L, 2. DETSEMBER KELL 19, PÄRNU KONTSERDIMAJA
Zoltán Kodály. „Galánta tantsud“
George Gershwin. „Rhapsody in Blue“
Ludwig van Beethoven. Sümfoonia nr 5 c-moll op. 67
KRISTJAN RANDALU klaver, ERSO, dirigent ANDRES KALJUSTE

E · R · · O

Estonia pst 4
10148 Tallinn
tel 6 147 787
erso@erso.ee
www.erso.ee

Kuula ja vaata uuesti!

 ERSO.TV